

Flexibele kinderopvang

EEN OVERZICHT VAN NODEN, HIATEN
EN GOEDE PRAKTIJKEN

INHOUD

INLEIDING	1
Motivatie	1
Flexibele kinderopvang versus gewone kinderopvang	1
KWANTITATIEVE ANALYSE	2
Aantal kinderopvangplaatsen per honderd kinderen	2
Kansarmoede-index.....	5
Eenoudergezinnen	6
KWALITATIEVE ANALYSE	8
Brainstorm stakeholders.....	8
Waas lokaal sociaal beleidsoverleg	8
Resultaten kwalitatieve analyse	8
OVERZICHT EN ANALYSE VAN GOEDE PRAKTIJKEN	10
Goede praktijken binnen het Waasland	10
Goede praktijken in België en Europa.....	10
Besluit voor het Waasland.....	11
SAMENVATTING VAN NODEN EN HIATEN	12
Noden	12
Hiaten	12
CONCLUSIE	12

INLEIDING

Motivatie

Vanuit de Eerstelijnszone Waasland werd de nood aan flexibele kinderopvang herhaaldelijk gesignaleerd door diverse partners. Zowel hulpverleners als lokale besturen en welzijnsorganisaties geven aan dat het gebrek aan toegankelijke en flexibele opvang een structurele drempel vormt voor kwetsbare gezinnen, maar ook voor mensen die werkzaam zijn in sectoren met onregelmatige of onvoorspelbare werkuren, zoals de zorg.

Voor ouders die een opleiding volgen, werk zoeken, een interimjob aangeboden krijgen of verplichtingen hebben in het kader van inburgering, blijkt het ontbreken van flexibele kinderopvang vaak een doorslaggevende factor om kansen niet te kunnen grijpen. Ook vanuit een preventief en geestelijk gezondheidsbeleid wordt het belang onderstreept van tijdelijke en laagdrempelige opvang als ondersteuning voor gezinnen onder hoge emotionele druk.

De Eerstelijnszone wil het belang van flexibele kinderopvang expliciet benadrukken. Kinderopvang is een krachtige hefboom binnen het lokaal sociaal beleid, de ondersteuning hiervan is binnen ELZ een kernopdracht. Vroege kinderopvang draagt bij aan de ontwikkelingskansen van jonge kinderen, versterkt gezinnen en kan een cruciale rol spelen in het doorbreken van intergenerationele kansarmoede. Tegelijk overstijgt dit thema de bevoegdheid en draagkracht van individuele lokale besturen.

Kinderopvang staat bovendien niet los van andere maatschappelijke uitdagingen in het Waasland, zoals het aanhoudende personeelstekort in de zorg. Een betere toegang tot flexibele kinderopvang kan immers een belangrijke drempel wegnemen voor mensen die overwegen om (opnieuw) in de zorg te gaan werken, maar daarbij geconfronteerd worden met onregelmatige werkuren.

Met dit document zorgen we voor het in kaart brengen van de noden en hiaten inzake flexibele kinderopvang in het Waasland, geflankeerd door een overzicht van inspirerende (inter)nationale goede praktijken.

Flexibele kinderopvang versus gewone kinderopvang

Hoewel de problematiek van kinderopvang in het Waasland breder is dan ‘flexibele kinderopvang’ alleen, wordt de scope van het project bewust afgebakend. De focus ligt op kinderopvang voor kinderen van nul tot drie jaar én op flexibele opvangvormen die onvoorspelbaar, onregelmatig en op korte termijn inzetbaar zijn, evenals op occasionele opvang voor een beperkte periode.

KWANTITATIEVE ANALYSE

Aantal kinderopvangplaatsen per honderd kinderen

De kwantitatieve analyse bestaat uit cijfergegevens die aantonen dat het aantal kinderopvangplaatsen per honderd kinderen van nul tot drie jaar in verschillende Wase gemeenten lager ligt dan het Vlaamse gemiddelde. Zowel in de Eerstelijnszone Waasland Noord-Oost, als Zuid-West zijn er gemeenten waar de opvangcapaciteit onder druk staat en waar deze druk de afgelopen jaren niet structureel is afgenomen.

	Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht	Sint-Gillis-Waas	Stekene	Vlaams Gewest
2015	41,7	40,1	44,8	41,0
2016	43,7	36,8	44,7	42,4
2017	43,7	38,0	43,9	42,5
2018	45,3	42,1	46,5	43,2
2019	43,0	39,3	44,5	43,4
2020	44,5	35,8	45,5	44,8
2021	44,1	33,9	45,5	45,3
2022	41,0	38,5	45,3	44,8
2023	37,7	37,6	47,1	43,7
2024	38,1	37,5	47,9	43,9
2025	39,3	37,9	45,2	44,9

Bron: Opgroeien - Capaciteit kinderopvang baby's en peuters | provincies.incijfers.be

	Lokeren	Sint-Niklaas	Temse	Waasmunster	Vlaams Gewest
2015	36,7	38,9	38,5	30	41
2016	37,9	38	39,5	29,2	42,4
2017	35,8	38,6	35,8	29,7	42,5
2018	37,4	40,3	35,2	30,6	43,2
2019	37,2	38,2	33	32,4	43,4
2020	41	43	34,9	28	44,8
2021	41,3	46	31,1	21,6	45,3
2022	39,6	46,7	31,6	25,1	44,8
2023	40,1	44,4	33	21,8	43,7
2024	40,6	42,5	31,6	24,2	43,9
2025	42,4	42,7	32,3	23,8	44,9

Bron: Opgroeien - Capaciteit kinderopvang baby's en peuters | provincies.incijfers.be

Kansarmoede-index

Wanneer we de beschikbare kinderopvangplaatsen naast de kansarmoede-index bij jonge kinderen (0-3 jaar) leggen, wordt een duidelijke spanning zichtbaar.

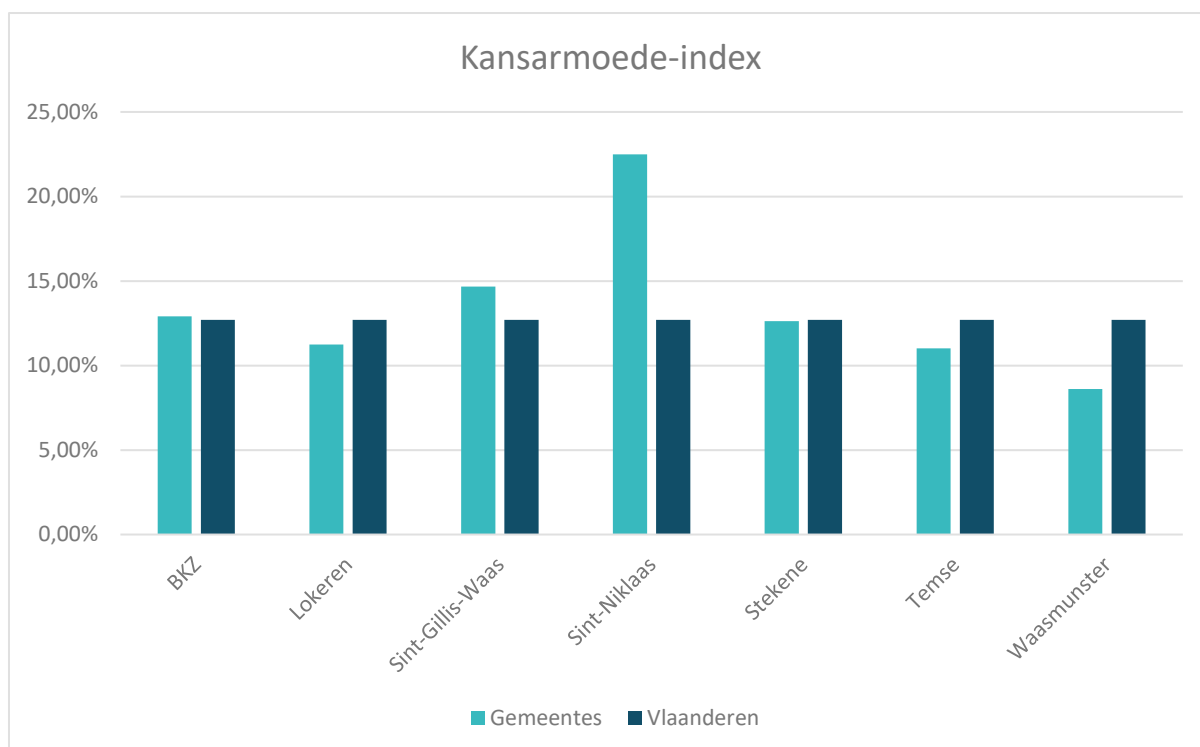
De kansarmoede-index wordt berekend op basis van beoordelingen door medewerkers van Kind en Gezin bij gezinnen met een baby. Zij gaan na of er signalen zijn van kansarmoede op volgende zes levensdomeinen:

- maandinkomen
- opleidingsniveau van de ouders
- stimulatieniveau van de kinderen
- arbeidssituatie van de ouders
- huisvesting
- gezondheid

Wanneer een gezin op minstens drie van deze domeinen onder een vooraf bepaalde ondergrens scoort, spreken we van kansarmoede. Kansarmoede is dus meer dan louter inkomensarmoede: het is een multidimensionaal concept dat het percentage aangeeft van het aandeel kinderen die beperkt worden in hun kansen om volwaardig te kunnen deelnemen aan onder meer onderwijs, arbeid en huisvesting. Deze index wordt berekend voor kinderen die in Vlaanderen wonen en wordt bepaald in de eerst levensmaanden. Een beperking van de index is dat deze een momentopname is.¹

Gemeenten zoals Sint-Niklaas, BKZ en Sint-Gillis-Waas scoren hoger dan het Vlaamse gemiddelde op kansarmoede, terwijl sommige van deze gemeenten tegelijk laag scoren op het aantal beschikbare kinderopvangplaatsen. Dit wijst op een ongelijke verdeling van kansen en bevestigt het belang van proportioneel universalisme: net daar waar de nood het hoogst is, is extra inzet op flexibele kinderopvang noodzakelijk.

¹ Bron: [Achtergrondinformatie en documentatie | Opgroeien](#)

Gemeente	Kansarmoede-index
Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht	12,90%
Lokeren	11,24%
Sint-Gillis-Waas	14,66%
Sint-Niklaas	22,49%
Stekene	12,62%
Temse	11,01%
Waasmunster	8,60%
Vlaanderen	12,17%

Bron: [Cijfers op maat | Opgroeien](#)

Eenoudergezinnen

Een risicopopulatie voor armoede zijn de eenoudergezinnen. Het ondersteunen van eenoudergezinnen kan gericht via flexibele kinderopvang. Sint-Niklaas, Stekene, BKZ en Temse kennen meer eenoudergezinnen dan het Vlaams gemiddelde, een extra drijfveer om in te zetten op flexibele kinderopvang.

	BKZ	Sint-Gillis-Waas	Stekene	Lokeren	Sint-Niklaas	Temse	Waas-munster	Vlaams Gewest
2017	16,1%	16,4%	16,2%	16%	18,6%	16,3%	15,3%	16,6%
2018	16,5%	16,3%	15,9%	15,5%	18,6%	16,4%	14,1%	16,7%
2019	17%	15,5%	15,6%	15,2%	18,5%	16,6%	13,9%	16,8%
2020	17,1%	15,9%	15,8%	15,1%	18,9%	17%	12,9%	16,9%
2021	17,3%	16%	16,6%	15,7%	19,1%	17,7%	13,2%	17,1%
2022	17,2%	15,7%	16,8%	16,1%	19,7%	17,3%	12,4%	17,1%
2023	17,3%	16,1%	16,8%	16,3%	19,7%	18,4%	12,4%	17,4%
2024	17,7%	16,4%	17,6%	16,4%	19,8%	17,8%	13%	17,6%
Evolutie (2017-2024) (procent punt)	+1,6	0	+1,4	+0,4	+1,2	+1,5	-2,3	+1

Bron: data-analyse ELZ 2025 Probis

KWALITATIEVE ANALYSE

Naast de analyse van beschikbare cijfergegevens over kinderopvangcapaciteit, werd ook ingezet op het verzamelen van kwalitatieve inzichten vanuit het werkveld. Deze kwalitatieve benadering was essentieel om de cijfers te duiden, onderliggende drempels zichtbaar te maken en een genuanceerd beeld te krijgen van hoe flexibele kinderopvang vandaag wordt ervaren en georganiseerd in het Waasland.

Brainstorm stakeholders

Als centrale kwalitatieve onderzoeksmethode organiseerde de Eerstelijnszone Waasland op 27 september 2024 een brede brainstormsessie met stakeholders uit diverse sectoren die rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn bij kinderopvang. Aan dit overleg namen vertegenwoordigers deel van lokale besturen, organisatoren kinderopvang, Opgroeien, welzijns- en zorgorganisaties, VDAB, integratie- en inburgeringsdiensten, werkgeversorganisaties en ondersteunende bovenlokale partners. Door deze brede samenstelling werd een domeinoverstijgend perspectief aangenomen, dit in lijn met de visie dat flexibele kinderopvang een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid is.

Waas lokaal sociaal beleidsoverleg

Daarnaast werd ook op het Waas lokaal sociaal beleidsoverleg (sectorhoofden welzijn van Wase lokale besturen) de kwantitatieve en kwalitatieve analyse voorgelegd. Uit deze rondvraag blijkt het aanbod aan gesubsidieerde flexibele opvangplaatsen in het Waasland zeer beperkt, wat in contrast staat met de vastgestelde noden. Uit een rondvraag bij de lokale besturen blijkt bovendien dat de organisatie van kinderopvang sterk verschilt van gemeente tot gemeente.

Sommige lokale besturen nemen zelf een actieve rol op in het organiseren van opvang, terwijl andere vooral inzetten op het ondersteunen van private aanbieders. Gemeenschappelijk is echter de vaststelling dat de vraag het aanbod ruimschoots overstijgt van reguliere kinderopvang. Deze context maakt de uitdaging om extra in te zetten op 'flexibele' kinderopvang groter.

Resultaten kwalitatieve analyse

Uit de kwalitatieve analyse komt naar voor dat flexibele kinderopvang door het werkveld veel ruimer wordt geïnterpreteerd dan opvang buiten de klassieke openingsuren. Flexibiliteit wordt in de eerste plaats begrepen als toegankelijkheid: de mogelijkheid om op korte termijn in te stappen, opvang geleidelijk op te bouwen of tijdelijk aan te passen aan wisselende levensomstandigheden. Deze vorm van flexibiliteit blijkt cruciaal voor gezinnen met onvoorspelbare trajecten, zoals inburgeraars, alleenstaande ouders, gezinnen zonder ondersteunend netwerk en ouders met wisselende werk- of opleidingsuren.

Stakeholders benadrukten dat kinderopvang niet uitsluitend mag worden benaderd als een instrument om arbeidsparticipatie mogelijk te maken. De pedagogische en sociale functie van kinderopvang werd als evenwaardig naar voren geschoven. Kinderopvang biedt jonge kinderen ontwikkelingskansen en fungeert voor gezinnen als een opstap naar sociale integratie, mentale rust en maatschappelijke participatie. Deze visie sluit nauw aan bij het principe van proportioneel universalisme, waarbij kinderopvang toegankelijk moet zijn voor alle gezinnen, met extra aandacht en ondersteuning voor wie met meer drempels wordt geconfronteerd.

Een belangrijke vaststelling uit het overleg is dat flexibele kinderopvang vandaag sterk onder druk staat door structurele problemen. Het tekort aan gekwalificeerde kinderbegeleiders werd als een cruciale belemmering benoemd. Daarbij werd gewezen op de beperkte aantrekkelijkheid en maatschappelijke waardering van de sector, evenals op de nood aan een betere afstemming tussen opleidingen en de realiteit van het werkveld.

Daarnaast kwam de hoge administratieve belasting voor opvangorganisaties herhaaldelijk aan bod. Flexibele opvang brengt extra administratie, opvolging en organisatorische onzekerheid met zich mee, terwijl hier weinig structurele ondersteuning of compensatie tegenover staat. Dit maakt dat flexibiliteit wordt aangeboden vanuit sociale *'goodwill'*, eerder dan vanuit een duurzaam en haalbaar organisatiemodel. Stakeholders gaven aan dat administratieve vereenvoudiging en betere afstemming met bestaande systemen een belangrijke kans kunnen vormen om flexibel aanbod te versterken.

Het overleg bracht ook duidelijke signalen naar voren rond kennis en toeleiding. Zowel ouders als professionele toeleiders blijken vaak onvoldoende geïnformeerd over de werking van kinderopvang, beschikbare mogelijkheden en geldende voorrangregels. Dit speelt in het bijzonder bij inburgeraars, waar naast praktische ook culturele drempels aanwezig zijn. Deelnemers pleitten daarom voor meer structurele aandacht voor kennismaking en informatie, onder meer via integratie- en inburgeringstrajecten en via laagdrempelige ontmoetingsmomenten tussen ouders en kinderopvang.

Verder werd benadrukt dat flexibele kinderopvang niet los kan worden gezien van bredere maatschappelijke netwerken. Samenwerking met VDAB, zorginstellingen, lokale werkgevers, integratie- en welzijnsdiensten werd als essentieel beschouwd om duurzame oplossingen te ontwikkelen.

OVERZICHT EN ANALYSE VAN GOEDE PRAKTIJKEN

Naast de analyse van noden en hiaten, ook ingezet op het verzamelen en analyseren van inspirerende goede praktijken rond flexibele kinderopvang. Deze praktijken bieden inzicht in hoe flexibiliteit, toegankelijkheid en ondersteuning van gezinnen op een structurele manier kunnen worden georganiseerd, zowel binnen het Waasland als daarbuiten. De analyse van deze voorbeelden heeft niet als doel om modellen één-op-één te kopiëren, maar om elementen te identificeren die richtinggevend kunnen zijn voor beleidsontwikkeling binnen de Wase context.

Goede praktijken binnen het Waasland

Binnen het Waasland zijn reeds verschillende initiatieven aanwezig die aantonen dat flexibele kinderopvang mogelijk is wanneer er wordt ingezet op samenwerking, gerichte keuzes en gedeelde verantwoordelijkheid. Een eerste voorbeeld is t'Boeleke in Kallo, een bedrijfsscrèche die kinderopvang rechtstreeks koppelt aan de noden van werkende ouders binnen een specifieke arbeidscontext. Dit initiatief toont aan dat samenwerking met werkgevers kan bijdragen aan een betere afstemming tussen arbeid en gezin, zeker voor ouders met atypische werkuren.

Een tweede lokaal voorbeeld is t'Peuterhuisje in Zwijndrecht, waar bewust vijf plaatsen worden voorbehouden voor flexibele kinderopvang. Dit initiatief illustreert hoe binnen een regulier opvangaanbod ruimte kan worden gecreëerd voor flexibiliteit zonder dat het volledige organisatiemodel moet worden omgegooid.

Ook de bedrijfsscrèche van Vitaz vormt een relevant voorbeeld binnen het Waasland, zeker vanuit het perspectief van de zorgsector. In een context waar onregelmatige en nachtelijke werkuren eerder regel dan uitzondering zijn, kan bedrijfsgebonden kinderopvang een belangrijke hefboom zijn in de strijd tegen personeelstekorten.

Het Lokaal Loket Kinderopvang is een neutraal informatie- en ondersteuningspunt voor ouders die op zoek zijn naar kinderopvang. Het LLK werkt samen met een netwerk van organisaties die een belangrijke rol spelen binnen de kinderopvang: zowel voorzieningen die zelf opvang aanbieden als organisaties die gezinnen begeleiden en hen kunnen doorverwijzen naar geschikte opvang. Het LLK draagt ertoe bij dat kinderopvang voor alle ouders zo toegankelijk mogelijk blijft, met bijzondere aandacht voor kwetsbare gezinnen, kinderen met specifieke zorgbehoeften en vragen naar dringende opvang of opvang met ruimere openingstijden. Het lokaal bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie van het LLK. Deze opdracht sluit aan bij zijn rol als regisseur van het lokale kinderopvangbeleid. Zo heeft stad Sint-Niklaas een overzicht: [Dringende kinderopvang | Huis van het kind Sint-Niklaas](#)

Goede praktijken in België en Europa

Buiten het Waasland biedt het project 38Volt in Mechelen een sterk voorbeeld van een geïntegreerde aanpak. Binnen dit model worden ouders ondersteund door sleutelfiguren die een veelzijdige rol opnemen, gaande van aanspreekpunt en vertrouwenspersoon tot praktische ondersteuning bij administratie, afspraken en sollicitaties. Kinderopvang wordt hier niet los gezien van andere levensdomeinen, maar maakt deel uit van een bredere begeleiding naar werk

en maatschappelijke participatie. De kracht van dit model ligt in de combinatie van flexibiliteit, intensieve begeleiding en intersectorale samenwerking, wat het bijzonder relevant maakt voor gezinnen in kwetsbare situaties. [folder-38-volt](#)

Daarnaast biedt het Europees PACE-project inspiratie door zijn focus op de combinatie van arbeid, zorg en gezinsleven, met bijzondere aandacht voor kwetsbare gezinnen. Dit project benadrukt het belang van geïntegreerde beleidsvoering en toont aan dat flexibele kinderopvang een cruciale schakel is binnen bredere strategieën rond sociale inclusie en gelijke kansen. [PACE: een Europees grensoverschrijdend project voor gezinnen | KdG Hogeschool](#)

Ten slotte is er ook de vierde pijler binnen inburgering. Door kinderopvang rechtstreeks te verbinden aan lessen of begeleidende trajecten wordt de drempel tot deelname aanzienlijk verlaagd. Dit model benadrukt het belang van nabijheid en laagdrempeligheid en sluit nauw aan bij de noden van nieuwkomers, voor wie klassieke kinderopvang vaak te complex of te onbekend is.

Concrete voorbeelden van opvang gekoppeld aan de locatie van Nederlandse lessen, sluiten nauw aan bij de noden die ook in het Waasland worden vastgesteld. Door opvang fysiek te organiseren op of nabij de plaats waar ouders les volgen, worden zowel praktische als culturele drempels verlaagd. Op verschillende locaties wordt hierop ingezet via Huis van het kind, oa in Brussel, Borgerhout, Geel,...

Besluit voor het Waasland

De analyse van deze goede praktijken toont een aantal terugkerende succesfactoren die relevant zijn voor het Waasland. Flexibele kinderopvang blijkt het meest effectief wanneer ze wordt ingebed in bredere netwerken en wanneer kinderopvang wordt gekoppeld aan andere levensdomeinen zoals werk, opleiding, zorg en integratie. Nabijheid, vertrouwen en begeleiding zijn cruciale elementen om kwetsbare gezinnen te bereiken. Tegelijk wordt duidelijk dat flexibiliteit zelden haalbaar is zonder extra ondersteuning, zowel op het vlak van personeel, administratie als financiering.

SAMENVATTING VAN NODEN EN HIATEN

Dit overzicht toont aan dat flexibele kinderopvang in het Waasland kampt met verschillende noden en hiaten. Zowel de kwantitatieve cijfers als de kwalitatieve input uit het werkveld bevestigen dat het huidige aanbod onvoldoende aansluit bij de reële behoeften van gezinnen binnen het Waasland.

Noden

- Nood aan meer kinderopvangplaatsen in het algemeen, aangezien meerdere Wase gemeenten structureel onder het Vlaamse gemiddelde blijven qua opvangcapaciteit voor kinderen van 0–3 jaar.
- Nood aan specifiek flexibele en occasionele kinderopvang, inzetbaar op korte termijn en afgestemd op onregelmatige en onvoorspelbare situaties.
- Nood aan toegankelijke kinderopvang voor kwetsbare gezinnen, in het bijzonder in gemeenten met een hoge kansarmoede-index.
- Nood aan opvang die gekoppeld is aan andere levensdomeinen, zoals werk, opleiding, inburgering, zorg en geestelijke gezondheid.
- Nood aan laagdrempelige en nabij georganiseerde opvang, bijvoorbeeld op of nabij locaties van lessen, trajecten of werk.
- Nood aan betere toeleiding en informatieverstrekking aan ouders en professionele toeleiders over bestaande mogelijkheden, rechten en voorrangsregels.
- Nood aan structurele ondersteuning van kinderopvangorganisaties die flexibel aanbod willen voorzien.

Hiaten

- Een gebrek aan structureel flexibel opvangaanbod, waardoor flexibiliteit vandaag vooral ad hoc en fragiel wordt georganiseerd.
- Een hoog tekort aan gekwalificeerde kinderbegeleiders, wat flexibiliteit extra onder druk zet.
- Een lage maatschappelijke waardering en aantrekkelijkheid van de sector, met onvoldoende afstemming tussen opleiding en praktijk.
- Een hoge administratieve belasting voor opvangorganisaties die flexibele opvang aanbieden, zonder voldoende compensatie of vereenvoudiging.

CONCLUSIE

De analyse maakt duidelijk dat flexibele kinderopvang in het Waasland vandaag onvoldoende structureel, toegankelijk en gedragen is om een antwoord te bieden op de noden van gezinnen en samenleving. Tegelijk tonen de goede praktijken aan dat er wel degelijk werkzame elementen bestaan. De centrale uitdaging voor het Waasland ligt in het structureel versterken, verbinden en ondersteunen van flexibel kinderopvangaanbod, in lijn met het principe van proportioneel universalisme.